

МАТИЦА.

ЛИСТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЗАБАВУ.

ИЗЛАЗИ:

десетог, двадесетог и последњег дана
свакога месеца на табаку и по.

ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА:

на годну 4 фр., на по год. 2 фр., на три
мес. 1 ф. Рукописи се не враћају

ЛЕБАЦ.

(Наставак.)

Овде имамо навести, да снага од варивне ране сила зависи од готовљења, и нема ни једног биљног семена, из којег се невештим готовљењем толико ране изгуби, као из овог. Обичним простим готовљењем не скида се с варива љуска, а та је тврђа него она на житу, те многи најјачи желудац напиње и распиње, мучи, и многим начини болове, те у томе сва снага од ране пропадне; отуда је, те га многи неће ни пошто ни да га окуси. Невешта домаћица баци вариво у бунарску воду, па још у врелу, и претисне жестоком ватром, да што пре на сто изнесе, те дође зрно на трпезу пола живо, и они што га једу прођу још горе. Зашто бунарска вода не ваља за кување варива споменуто је пре у речи о води. Понека још невештија оцеди и одбаци сву воду, у којој је кувала вариво, па изнесе само зрно; а познато је, да кувањем многе питаве честице у воду изађу, па ко ту оцеђује и баца, тај силне питаве честице одбаци, а са оним тврђим и сувљим љускама желудац натовари, те још рђавије прође, него обоје напред. Вешта домаћица учини другчије: она не кува варива у другој води, него у речној, или у кишници, и то хватаној иза првога пљуска а из облака, не с крова. Ако нема тог, а она зна, кад баци у лонац кашичицу соде, да то најтврђу бунарску воду начини мекшу од кишнице, те скува вариво куд камо мекше и брже и на слабијој ватри. Вешта престаји у ладну воду, још га по 40 и 50 сати пре него што ће стављати на ватру у води натоји, где омекне, па ако дочека, да већ близу проклија, и онда кува, а оно се сви зачуде, кад га на трпези окусе, колико је слатко. Још уме вешта са куваног варива да скине љуску, и изнесе на

трпезу саму кашу, те тако га и слабији желудац без вреда поднесе. Ко све то пази, има у вариву после мяса најснажнију рану, која даје више крви и мяса, па снаге, и више млека и семена, него ма која друга биљна рана, чим се само и желудац полако на њу навикне.

По снази питања спада овамо још и састрица, која има лепка још мало више, те зато је најпитавије од свију зрна. Ово добро знају путници по арапским и африканским пустињама, што морају у мало ране много питаве материје на својим камилама собом да носе, те понесу од пржене састрице начињене лепчиће, где у најмање терета највише ране имају.

То су најглавнија жита и варива, којима се људи ране и од којих леб и друга своја тестана јела праве. По снази питања стоји прво састрица, па за њом сочиво, пасуљ, грах, јелда, и иза ових жита, а ту прво зоб, па онда кукуруз, шеница, раж, јечам, најпослед пиринач. За леб је најважније жито шеница и раж, пошто се од других не зна боље тесто за леб умесити, ни леб одржати.

Трећу врсту од биљака, што за рану служе, чине дрва, не само воће са оним својим разноврсним плодовима, него и она дрва, што право брашно дају, којим се као и житним свет израђује. Овамо спадају: саго-палма, чилски пињ, банана, урма, смоква и круш, све дрва страна, зато ћемо само неку о њима рећи.

Саго-палма је најглавније брашнаво дрво у западној Африци. Срце од тога дрвета пуно је брашна, које се добије, кад се срце смрви и водом измије. Од тога брашна месе и пеку леб. Једна ока тога леба довољно је ране зрелом човеку на цео дан. Па како једно једино дрво 7 година старо по 7 центи брашна даде, то 1 јутро земље, засађено са 300 комада тих дрва, може 14 људи да израни, сваке године по $\frac{1}{7}$ дрва секући и на место њих нове младице расађујући.

Чилски пињ је велико и тако лепо дрво, да се данас већ и по Европи украса ради расађује. Овај је пињ још питавији него саго-палма. Има и у нашим боровим и чамовим шишкама семе, које је врло питаво, али је ситно, а у овог пиња шишке су врло велике и семе крупно, пуно лепка, као наша састрица, кестен, ил' растов жир. Сваки од ових пињева кадар је 18 душа ранити, па за века, јер га не треба као саго-палму сећи ни занављати. Овог дрвета има непрегледних шума у средњој и у јужној Америци.

Банана је још краснија, а најплодније, најблагодословеније дрвце на свету. Заступа у оним врелим пределима место од наших жита. Даје од свију досад познатих биљака са најмање простора земље

највише рода и ране. На 1000 □ стопа земље, где роди тек 38 фун. шенице, а 460 фун. кромпира, донесе ово рајско дрвце 4000 фунти плода. Поједино дрвце, колишно је малено, даје сваке год. 50 до 60 фун. Од осушеног плода меље се брашно, које је снагом питања сила на пиринач налик. Од прилике $6\frac{1}{2}$ фун. плода или 2 фун. сува брашна од њега чини уз $\frac{1}{4}$ фун. којег сланог месног јела ил' слане рибе довољно ране на 1 дан за једног човека. За леб узимље се незрео плод, ког само у пећ туре, да се испече, па је готов леб, и то такав, што се даје дуже држати, него шенични. Док је плод незрео, има у њему више каше, зато је бољи за леб, а кад сазре, претвори се каша у шећер, и онда се не да више у леб пећи ни држати, ал' онда је једно од најпријатнијих воћа.

Урма, овај пустињски леб, још је питавија, него банана, и даје се дуго времена сама самцата јести, да живот и снагу одржи. Арапи и Бедуини изране се дуже времена преко године само њом. Урмово је дрво у оним пустињама од неоцењене вредности, даје силан род, носи га непрекидно, а истри највећу жегу и сушу и не пропадне. У пустињама онуда, где год има извора, ту стоји и по неко урмово дрво, рана, окрепљење и благослов сваког путника. Урма је у Мисиру и у Арапској важна рана за људе, а у оазама феџанским готово сав народ по 9 месеци на годину само од ње живи.

Смоква, кад је сасвим сува, исто је онако питава као и пиринач, и боља је за гојење него шеница. Упоређена смоква како је из дућана купујемо са шеничним лебом на своје материје стоји овако:

смоква има 21 проц. воде, 6 проц. лепка, и 73 проц. каше са шећером;

шенични леб има 48 проц. воде, $5\frac{3}{4}$ проц. лепка, и $46\frac{1}{4}$ каше са шећером.

Смоква има дакле сила више и каше са шећером и лепка него шенични леб.

Круш је једно од највеличанственијих, најлепших и најгорстаснијих дрва на свету. Ни лепотом ни величином му ни једно од наших дрва ни близу не долази, ал' најзнаменитије је са плода свог. Плод је близу као човечија глава велики. Бере се пре него што узре, онда је из нутра пун кртог као снег белог брашнавог меса. Тако узбран само се у пећ тури, да се испече, па готов леб, и то куснији и слађи, него икоји шенични. Зрео плод није за пециво, ту се, као што видесмо у банане, и као што знамо у наших воћа, претвори оно брашнаво месо у шећер, па се онда

једе у сласт. Круш носи род по 9 месеци преко године и за то време не морају се људи бринути за леб; а за она остала 3 месеца спреме се тим, што наберу незрела плода, па ољуштеног у патосане рупе у земљу наслажу, лишћем покрију и камењем пригњече, где као наше у нађвама тесто, само тише, кисне и у тесто се претвара, од којег колико требају ваде, премесе и изпеку, па место леба једу. Три дрвета довољна су, да 1. човека 9 месеци изране. За ово дрво вели славни Енглеz Кук: ко ових дрва само 10 комада засади, а то је у час готово, тај се за своје унуче и праунуче тако састара, као што ко од нас једва учини, ако цео век од јутра до мрака и зими и лети ради. Дрво ово расте на острвима индијанским, пусто не находи се нигде ни једно, људи су га свуд освојили. Ни једнога Индијанца нема, који би своју колебу на другом месту разапињао и живио, него под овим благословеним дрветом.

(Свршиће се.)

САМСОН И ДЕЛИЛА.

ПЕСНИЧКА СТУДИЈА ИЗ СВЕГОГА ПИСМА

од Лазе Костића.')

II.

У свету Газу, у Дагонов храм
Филишћанске је вође скупила
Самсонова несавладана ћуд.

У храму гори жртвенички плам,
Просевкује сумраком сводовским,
Осевкује боговска ступила;

Ал' жешће још у грудма вођовским

Просевкују размишљајући суд
Самсонова јуначка чудила.

Проговара газански стари вођ:

„Не остаје нам друга припомоћ,

„Делила само, превара и ноћ, —

„Ком не досади мржња до сада

„Том љубав нек је смртна досада.“

*) Говорио на беседи, што је приредила омладина српска у Новоме Саду 11. новембра о. г., сам песник.

Сви остали се брадом зглађују,
 Те газанскоме реч повлађују:
 „Не убисмо га мржњом до сада,
 „Нек му је љубав смртна досада,
 „Не остаје нам друга припомоћ,
 „Делила само, превара и ноћ.“
 Поклонише се старци у повлад
 У један клим, у један брадоглад; —
 Ал' има један међу њима млад,
 Аскалон му је очевина град,
 На глави му је златан облучац,
 Са груди му камења стоји сев,
 Ал' жешћи још из очију му гњев:
 „„Делила зар? Зар жена, блудница,
 „„Постељичарка кмета робовског,
 „„Јуначком роду да нам буде спас?
 „„Је л' ово збор? Је л' ово судница?
 „„Светилиште ли храма боговског?
 „„Ил' сведилишта оскрнавни јаз?
 „„Ал' моја је жестина узалуд,
 „„Кад видим већ, кад видим и кад знам,
 „„Да ј' оним жаром збор ми постакнут,
 „„Што гори њим ен' онај свети плам,
 „„Ипак би само за то горуко,
 „„Да боље видим — грдна поруго! —
 „„Да боље видим срама нашег мрак:
 „„Зборујте шњоме, да вам нисам крив,
 „„Ал' ја вам одо сад у недозив!“
 И оде кнез. У храму Дагона
 За богов кип малена беше клет,
 Молитвениште божног нагона,
 Свилени тек је застираше вез,
 У оту клет је отишао кнез;
 Другари му се стари згледају;
 Да л' гњевне можда речи тувине,
 Те смишљају да добар беше свет? —
 Осмешкују се: „Млад је сувише!“
 Па божанску погледајући клет
 Намигују: „Сад оде на заклет!“ —

Уведоше Делилу. Гори плам,
 У горуку жртвеног светила

Главарима се клања Делила,
 Самсонови милина дивни стан.
 Проговара газански кнеже сам:
 „Разумеле су, ћерко, војводе,
 „Да теби ноћу кришом доводе
 „Крвника нам Самсона! Синко, чуј!
 „И ноћас ако дође несретник,
 „Нек искаже на загрљајни љуљ
 „Чиновној снази шта му бива виг?
 „А кад се слегне слатки санак уњ,
 „Чувару нашем жељен подај миг —
 „Па у место крвника рода твог,
 „У твој ће пасти блажен загрљај
 „Жеженог злата небројени слог,
 „И пурпура и камен самосјај.“
 Ућутао је газин стари кнез —
 Ишчекује се Делилина реч.

Јесте ли видли хрчад, агарчад,
 Кад господара свог онскакују,
 Те штеком драже ловачку му смер,
 А он их тиша заптом смишљеним
 Да не буне већ нагођену звер:
 У Делили се тако кренула,
 На позивну главара заповест,
 Испод срца животни страсти тма:
 Срамота, понос, гроза, љубав, стра,—
 Но зазорна стишаваше их свест
 У светој збиљи храма боговског;
 Ал' кад је зверску разабрала смер,
 У старчевој што беше понуди,
 Одуста зазор, страшчад посукти,
 Ко добра пашчад на голему звер.
 „Будало стара, кукавицо сив!
 „Самсона — ја — да издам — оманом?!
 „Шта мислиш, деде, ко ти је тај див?
 „Господар ти је, знаш ли, господар,
 „Господар твој, а мој је, мој је цар,
 „Па каквом си се понео помамом,
 „Да мени ти, ти мени нудиш дар?! —
 „Ја немам злата, немам пурпура,
 „Ни бисера, ни камена што еја,

„Ал' имам све: — Самсона имам ја!“
 Главари гледе, бледе, трну, мру,
 У храму је тишина самртна,
 Чује се горук светог пламена
 Уз жестоки Делилин предисај.
 Ал' одонуд, де света беше клет,
 Зашушта канда свилен онај вез, —
 Исподањ образ указа се блед:
 Аскалонски се млади чини кнез,
 И један глед и један живи гред
 На Делилу је пош'о у полет:
 „„Девојко, жено, друже, Делило!
 „„Објављен личе светога ми сна,
 „„Међ женама ти једна делијо,
 „„Из ови руку не пуштам те ја!““
 Колики беше милостив му вик,
 Толико страшан говорников лик:
 С постоља, мислиш, Дагон сиђе сам,
 Да освети обесвећен му храм.
 Делила цикну, пребледи ко сен,
 Обнесвешћена паде на камен.

Ћ Е Л М А.

V. И ЗА БЕ Л А.

(Наставак.)

— Знате ли, младићи, што вам частност из очију вири, да моја Изабела цвета и развија се сваки дан лепшом и дражеснијом. Она пропадала без Ћелме, она би од љубави умрла. Страшљиво је погледати како се љубе; росна кап не трепти тако на чашици крина, као што Изабела о Ћелмином врату, а ни Џијамшид не чува тако своје благо, као Ћелма своју Изабелу; — па опет има нешто међ њима, али мора да је тајна, што је он пред својом младом женом крије! Зашто се он краде ноћу у башту, као месечњак, и тамо уздише тако, да би Изабела морала полудети да то чује? Зашто му је поглед тужан, зашто је замишљен чим остане сам? Легне ти испод мањолија и залуд је што куче на њ скаче, тихо и весело кевће и руке му лиже; он не чује. Само кад се Изабела примакне, само кад она проговори, пада му те-

рет, као камен, са срца; онда се смеши, кликће, говори неразумљиве речи усхићења, — али Фруле му више не видесмо нити је чусмо.

— То је чудно, рече Мур.

— Кажем вам, жалост је, жалост! То је као она два анђела, Харут и Марут, љубимци алахови, што с лепоте своје смртној деви у део падоше, и с тога из раја бише за свагда прогнани. Лаку ноћ господо! Чувајте моју тајну као ватру, да не избије дим из ваших уста.

Арапке несташе у помрчини.

— Разумеш ли што од овога што нам Мејрима каза? — питаше Мур.

Ја слегох раменима.

Иђасмо даље.

На путу срете нас чета францеских официера, који уз рибњак иђаху, да се купају, да се опораве после жарког дана. Другови ме позваше са собом. Мур, који мораде хладну воду избегавати, остави нас.

Рибњак је био као мали басен, који на малом заливу лежаше. Њему вођаше путања. Црни кипрови, шибље од црвених берберица и бршљан великог лишћа свођаху кров над купатилом. На обали, у влажном песку, растијаше рогоз, трска и сита, вазда од ветра тихо дрхћући и шапћући. Даље у води нијаху се бели цветови са широким круницама, пуних злаћаних прашних кончића, као главом над таласићима, док међу тим њини тамно зелени листови непомично на површини воде лежаху.

Ово место имађаше нешто тајанствено, привлачно, а нарочито с вечера. Кад на обали ватру запалисмо, тад одбијена светлост плама заједно с месечевом ступаше на огледаласту површину воде, и ми јурисмо по ладном елементу и гањасмо се као дивљи лабудови, који крилима ударају, да пена у милионима бисер-зрна прска.

Тек што скочих као изнурена дивљач у купатило, чух с другог краја рибњака чудан смех и ларму. Моји другови, који сви као рибе пливаху, мора да су што ухватили, јер они се с нечим борише у води, и вика допре до мојих ушију:

— Наш је, ухваћен је!

Ја полетех кроз воду тамо, кад неко као муња мимо мене проплива. Ја пружих руку и хтедох да га ухватим; али он гњурну и ја му изгубих траг.

— Не дај му да измакне! Хај, јурнуше другови и веслаху рукама и ногама за бегунцем.

— *Sacrebleu!* — викну један од наших, — он гњура као какви ловац шкољака.

— Као гњурац у немачкој балади! — викну други.

Не имадох времена да питам већ бих у бесну гомилу увучен међу таласе.

На послетку изађе из дубине при пуној месечини бели ендимионски стас. Познадох Ћелму; коса му бљешташе као од бисера, а тело му светљаше као у пламу драгог камена.

— Нема пардона, Ћелма! повикаше сви, — ти си ухваћен, па сад те не ћемо пустити из наших канџи. Доста дуго морасмо те чекати!

Он нам одговори тихим смешењем и прскаше нам воду у очи да би нас од гоњења уставлио. Ми одговорисмо његовом нападању и скоро разви се борба. У свима правцима леђаху водени зраци, и тако га пред собом гонисмо. Али нас он све превазилазаше вештином, и гонити га доиста беше тежак посао, јер се он одмицаше, као каква силфида, час десно час лево, врдајући као какав сен.

Ма опет не могаше нам умаћи; на послетку га ухватисмо и извукосмо на обалу. Кад виде да никаква обрана више не помаже, подаде се својом скромном љубазношћу и поздрави нас најпријатније.

— Ох, Ћелма, ти невидљиви пакосниче, реци, одговарај нам, да л' је томе госпођа Изабела крива, ил' ти, што хтеде да будемо толико без тебе. Зашто онеме твоја фрула? Медеах без ѿелмине свирке пролеће је без тица певачица! Поврати се опет, поврати се опет, о Ћелма, свирај опет, очаравај нас као и пре.

Тако говорасмо, задиркивасмо, певасмо и играсмо око сиромашног свирача, који више не знађаше како да се брани и шта да одговори.

На послетку одговори смешећи се, али могох мислити како му срце куцаше. Свирач из Медеаха мртав је и сарађен; оставите нек почива, што почивати мора! Говорите о Ћелми, који је жив и срећан и који ужива; али ћутите о фрули му, за коју он ништа више не зна.

— Аха, погордио си се, од како се ожени кћери шпанског властелина! Ти не ћеш за нас ништа да знаш од оно доба, како поста божанствена Изабела твојом, па нас и избегаваш.

— Та пустите га шта га мучите? — викнух ја, обавивши му руку око врата, — зар да вам буде сваки пут на услузи и да вам свира чим сте расположени слушати?

— Расположени? — викнуше другови, — та мртви би устали из гробова својих само да чују свирку ѿелмину!

— Та имате Родригуеца Силванца, — рече изабелин муж мирно.

— Њега не ћемо! Шта ће нам светлост луча код сунчеве светлости?

— Ал' фрула неје у мене.

— То нам бар поклони твоје присуство, ма за кратко време! Неје право своје пријатеље тако напустити. Жртвуј нам један сахат и оди као и пре у кавану јусуфову.

Ћелма наже ми се уху и прошапта ми: Тебе ради мило ми је што у вашу мрежу падох; ја остајем.

Руковасмо се.

— Али зашто да не останемо овде? — окрете се другима, зар не дишемо овде свежију хладовину него у кавани? Ватра тако пријатно пуцка, раширите ваше бурнус-кабанице и допустите да се уз рибњак одмарамо.

Предлог се прими; палисмо цигаре и пружисмо се крај ватре, коју подстицасмо смолним мирисним дрвима, која бесмо скупили.

Сад тек могох лице пријатеља ми јасно видети, и спазих да Ћелма много блеђе него иначе изгледа. Изгледаше као да му не прија друштво младих лармаџија. Он сеђаше ћутећи и сушаше косу свиленом марамом.

— Штета што ништа за пиће немамо, — поче један од нас, ми би напили госпођи Изабели у здравље.

Зрака усхићености пређе преко црта ыелминих. Он климну благодарећи главом и смешаше се слатко.

— Ево пића! — зачу се одједаред иза нас и Махи-Един ступи у наш круг. Он одпаса чутуру од кајиша и држаше је високо у десници.

— Гле краља змијског, опет је ту! Шта доносиш? Отров аспидин да нам остатак дадеш? Или носиш вина уза се, довољно да се у спас најлепше и најчеститије пије?

— Господо, ево палмова вина! — То су сузе што измакоше најблагороднијем дрвету! Пите, пите руменике! Пите је у здравље изабелино, у здравље ыелминог срца што је вита као палма!

С гласном виком иђаше чаша од руке до руке, а кад ред на Ћелму дође, и кад му се капи дотакоше усана, погледа он одушевљено небу и поче песму:

„По травка што малени

У роси сијаш ливној,

И палми ми с' осмени,

Струковитој и дивној!“

Сви га подпомагасмо и на далеко нам се чу јасни узвик: У здравље прекрасне вите Изабеле и њенога Ћелме!

Само Махи-Един ћуташе. Око му почиваше стално и намрштено на Ћелми, коме завиђаше.

А ми мољасмо:

— Даље, Ћелма, даље!

Он махаше главом.

— Махи-Един, — рече, — гласник је песме и скаске, питајте њега; он долази с пута, ваљда је што ново чуо.

Међу тим док се другови ми гомиљаху око загонетног краља змијског, подиже се Ћелма и гледаше да неприметно измакне. И ја устадох но опет не имадох одважности да пођем за њим, јер ми се чињаше као да би хтео све друштво избећи. Али варах се; он ми приђе, узе ме под руку и ми иђасмо ћутећи један крај другог.

На послетку ме упита:

— Хоћеш ли са мном ићи? Ти ме можеш пратити и делити с нама вечеру.

Како се кроз теснац у варош враћасмо, случајно погледах горе и спазих високо на окрајку стене женски стас у белом оделу, са косом са свим расплетеном.

— Ћелма! повиках, видиш ли тамо горе ону појаву?

Изненађен погледа горе: оно је ваздушни, а не земаљски створ.

Ал' у тај ма зајеча кроз тишину: Ћелма! — и слађе, тише дркташе по други пут име: Ћелма — и Ћелма одјекну у тихој ноћи.

Ми стајасмо један на другог наслоњени, погледасмо на стену и прислушкивасмо, као чаролијском јеком електрисани. Ћелма протре руком очи и повика:

— Шта ме зовеш, ко си ти? Ако имаш одважности сиђи се и разговарај се са мном!

Појаве неста.

Ћелма беше потресен. Авети видети и од њих позиван бити значи несрећу, — рече он као сневајући.

— Ко зна шта је то, — заиста само задиркивање, — тешах га.

Тад спазих где се код ыелминих ногу нешто светли. Ја се сагох и подигох прстен с великим опалом.

Машући главом посматраше Ћелма драги камен, и све се већма замисли. Опал је чаролија. — рече он, — од ког зли дуси и дивови беже; — опали доносе срећу.

— Стави прстен на прст, — рекох.

— Не, не ћу да сам повереник како авети; ја не марам за прстен, задржи га; — о, ала је ово чудно!

— Добро, то ћу ја овај прстен аветињски место тебе носити, док

не будеш вољан да га сам понесеш. У опкладу да је најлепша тајна с тим скопчана: ти само не ћеш да признаш, од страха, да то госпођи Изабели не кажем.

— Као што ми је месец једина чаролија и ја друге не треbam, тако ми истину говори језик, да ми је та појава као и тај прстен с опалом савршено загонетна. Гледај те испитај, све ми је једно. Љубав и мржња дају мислима мојима доста занимања. — Рекох ли мржња? — Не тако! Ја је не познајем. Не веруј томе, — заборави то.

Брзо ме трже са собом.

На скоро затим стајасмо пред зеленим павиљоном, који сам увек љубопитно посматрао, али нигда у њ нисам ступио. Готово ме савест гризаше да ступим без Мура у овај рај; ипак бејаш зато миран, што неје с нама био, јер он би Ђелму без престанка рад свирке мољакао, као и сви други. Ја сам знадох, како страховито он при том трпљаше.

У башти ми рече да га за један мах причекам да ме својој Изабели јави. Но ова беше му већ ход чула и изађе из ниских вратаоца и полети Ђелми. Лепушкасто псетанце скакаше за њом, скочи високо на Ђелму и стаде зачуђено преда мном; али кад животињицу пријатно погладих, поздрави ме исто тако бурно и њежно. С прозора, на доњем боју, светљаше Мејрима стакленим фењером од различитих боја.

Ђелма у загрљају изјаснио беше Изабели моје присуство. Она ме дочека очарајућом пријатношћу, и ако не без страшљивости. Ђелмом представљен бејаш јој довољно препоручен; при свем том што је амо гостопримство донесено, па ма колико осамно овај пар младих људи живљаше, ипак су чешће ђелмини пријатељи из пустара пред зеленом кућом с коња сјахали и ту се свраћали.

(Наставиће се.)

ХИМИЈСКО ГРАДИВО ЧОВЕЧИЈЕГ ТЕЛА.

Од дра Отона Ула.

(Свршетак.)

Али ти некоји елементи не могу саставити тело човечије тако у своме праоблику. Човек није постао и не храни се од ваздуха из земље, него само из стихија ваздуха и земље. У различности спојева тих неколиких материја лежи сва тајна животињског организма. Особито биће његово се састоји у потреби особитих припрема за његово градиво. Животиња претпоставља биљке,

претпоставља друге животиње, које јој служе за храну. Живот животиње клија из гробова, храни се од смрти, — исто тако и човечији живот!

Само у неким и неким спојевима могу они елементи постати градиво за живот, и ми ћемо их с тога морати упознати на телу самоме, да би видели, каквих му подобни материја можемо дати у храни. Већ и по самим нашим обичним појмовима има у телу нашем гма разноврсних састојака. Мишићног меса, коже, косе, костију, хрскавице, масти, мозга и живаца. Чисто не можемо да појмимо, како се све то могло образовати из оно неколико пратварака, у које се раствори иструнуло тело, или које осташе у његову пепелу. Но како ћемо се зачудити тек онда, када нам нож анатомов разуди то тело, или кад нам микроскоп физијологов открије тајну оних атома, што се чине, као да се не могу разликовати! Парченце меса, колико главић на чијоди, па колико ту слика и прилика. Видимо ту сијасет нежних живчаних кончића разне врсте и руке, сваки опкољен уметачем, у сваком цевчице пуне сржи, и сваки је делић тај друкчије хемичке природе. Али кроз ту збрку живаца провлачи се још друга мрежа скоро невидљивих нежних крвних жилица, вена и артерија, којих преласци не опажају се скоро рећи ни самим микроскопом. Па и сама маса, кроз коју се вијугају ти нерви и те жилице, показује опет сијасет других особитих слика и прилика. Видимо ту уздуж пругаста мишићија влакна, нанизана као бисер, а свако обмотано обмотачем; ту опет видимо попречна влакна, где иду од обмотача до обмотача, међу њима свезице, масне ћелје и некакву течност, која обкољава све те материје. Како могаше постати све те разновидности из хране, кад их пре тога не беше у њој образованих! Како се та разлика слаже са општим исконом и са оном неколицином елемената?

Пре свега ваља да разгледамо крв, из које постају све те честице тела, да ту пронађемо просте групе, из којих се после развила она разнобојност. Крв је течност, у којој има до својих 80 процената воде у којој је градиво тела, које растворено у њој, које пак плива по њој као црвене или и без боје мале куглице, или као сочивасте бобичице. Хемичар нам каже то градиво као беланцад, као маст и соли. Беланцад, која чине масу крвних бобичица и крвне течности, најважније су пратварке у целој организму, налазимо их у разновидним променама, у свима његовим деловима. Прво се и прво састоје из оне четири познате стихије, из кисика, водика, угљика и душика (азота), али понајвише као и само просто беланце, спојена са сумпором и с фосфором (светли-

ком), а често и са фосфоро-киселим кречем. Налазимо беланца и у самоме мозгу и у живцима (нервима), у јетри и у бубрешцима. Налазимо га опет и у сиревину (казејину) млека, који уједно образује и зидове цевкама. Налазимо га, само са више кисика, у влакну крви, као и мишића, налазимо га на послетку и у туткалу у костима, хрскавици, у жилама и у свима свезицама, које спајају поједине органе тела, а особито мишиће с кожом и међу собом. Исто тако пролази и маст, што је нађосмо у крви, скоро кроз све тканине у телу. Највише је има око образних и очињих мишића, под кожом на задњици, на женским прсима, и у мождини костију, у мозгу, шта више у рожној тканини, а особито у коси. Она даје телу дечијем и женском ону лепу округлину и пуноћу, оку светлости, кожи глпкост. Поред те масти нађе се који пут и сладора, нешто мало већ и у крви, више у јетри и у млеку из дојака. И шећер тај има велике важности у састоју тела, по што се он, као што сведоче новији проналасци, претвори под управом казејина у млечну киселину, која иде кроз све тканине, до у косу и у сочиво ока. Па онда опажамо силну со, да приутиче у грађењу тела. Онај фосфоро-кисели креч, што га видесмо у људскоме пепелу, да је спојен са нешто мало једовца и фосфоро-киселе магнезије, нашим костима, зубма, коси, ноктима даје њихову сталност и чврстоћу, а крв га однаша и у мишиће. У детета га од чести заступа угљено-кисели креч, док фосфорна беланчевина, изгубивши свој фосфор при прелазу у туткало у костима не претвори угљено-кисели креч у фосфоро-кисели. Налазимо даље хлоркалија и фосфоро-кисела натрона у хрскавици. Наилазимо на послетку на гвожђе из крви опет у коси, која је из исте материје, из које и песак под нашим ногама, и шљунак, што дете с њиме игра, — а то из шљункове киселине. Шта више и вода припомаже грађењу тела, она помаже, да се образују жиле и хрскавице, еластичне свезице и мишићи, па и кожице у оку, а и мозак и мишићи, на којима се оснива сваки рад и свака мисао, имају у себи воде па и то понајвише од свију телесни тканина.

Из овог се градива подиже човечије тело, из беланчевине, из масти и из соли. То су ти састојци, којих мора бити у јелу, ако хоћемо, да нам доиста јело помаже развијању тела, но који, ако су већ ту, химичка радња тела ваља да ослободи од њихових обмотача и да их привуче себи.

Превео В а с. А.

СРБИ И СРБКИЊА — ТАКВИ КАКВИ СУ.

(ЈАВНО ПРЕДАВАЊЕ.)

(Наставак.)

II.

Природа човечија своди се на ово двојакo опредељење: прво, да се одржи и усаврши живот у себи; друго, да се одржи и усаврши живот у роду своме.

То двојакo опредељење огледа се у природи састава и склопа човечијег организма (тела). У појединим органима (удовима) као и у целини својој човек је створен само за одржање и усавршавање живота у личности и у роду; нема ни једног јединог органа у целом организму човечијем, који би на друго што опредељен био.

У човечијем органиму, као и у организму свију живих створења, осећа се од себе потреба и нагон за испуњење природног опредељења. То осећање, изражено као нужност човечијег живота, назива се закон људске природе. Тај природни закон има своје границе; оне су означене бројем послова за које је тело створено, а ови послови ограничени су бројем органа, који за њихово извршење служе.

Сваки орган има свој нарочити посао; више органа могу заједнички служити истом опредељењу; али сви укупно раде за целог човека. Н. пр. стомак је нарочито опредељен да сварује рану; али сваривању ране служе још и више других органа; а знамо да стомак и органи сваривања нешта и несварују рану за себе саме, него за општу целу организма, којој и сви остали органи служе, — знамо, да је то цело тело, цео човек што рану потребује, и за кога се рана сварује.

Испуњење природног опредељења човека нестоји само до унутрашњег састава и радње организма, него оно зависи и од извесних спољашњих услова. Ето н. пр. рана, коју напомену смо, и која је нужна човеку да би живио по закону своје природе, мора се споља црпети. Кад се потреба ране као глад јави, постаје услов самог живота, да се нађу и употребе спољашња средства, која су за подмирење те потребе нужна, и тада осећање и нагон, сва радња организма воде човека, да тражи и набави та средства.

Докле је осећање потреба ограничено бројем послова у организму, а ти послови бројем органа: средства спољашња која служе за подмирење тих потреба нису ограничена природном нужности човека. У једном организму немогу се органи умножавати,

немогу се н. пр. поред датог стомака још и нови стомаси произвести ; као што се и радња једног органа , да рекнемо стомака, неможе ширити преко граница природе његове. Али се могу множити средства ране и преко граница природних човечијих потреба, као што се без обзира на те потребе и исцрпети могу.

Под потребом разумеју се не само изрази природне нужности у човеку, него управо збир свију услова, од којих зависи да човек испуни своје природно опредељење.

Задовољење сваке природне потребе производи у човеку пријатно осећање , које се зове уживање. Сви појави правог живота , сваки посао органа , цела радња организма даје уживање. Уживање ваља разликовати од самог опредељења за које су органи створени. Уживање само је пратилац органа у радњи њиховој , оно је дражест извршења животне радње , али није никако циљ тој радњи. Нећете наћи у целом саставу и склопу човека ни једног јединог органа, који би био опредељен да искључиво уживање производи и томе служи ; сви органи налазе своју последњу циљ само у целини, у одржању и усавршењу човечијег живота.

Ако остала жива створења без знања и свести о себи и своме опредељењу иду куд их природне потребе и нагони воде : човек је способан да сазнаје природу и циљ своју; та способност назива се умност. Вођена природним потребама и нагонима, животиња поставља своје органе у радњу само у границама природне нужности, т. ј. кад и колико је нужно да би се природне потребе живота подмириле. Неспособна да свесно усавршава своје природне потребе и нагоне , животиња служи им само онаквима какви су од себе, али ако није способна да их усаврши, она није способна ни да их изопачава и наказује. Човек који је способан да сазнаје себе, и изучава закон своје природе , у стању је да сазнаје : и средства, којима, и начине како најдостојније може одговорити својим природним потребама , — у стању је да све боље и достојније живи, да све више усавршава себе и свој род. Али ту способност, ту умност недоноси човек са собом на свет развиту, него само у клици, која се проматрањем, искуством, науком и сагласно са развитком целог организма развија. Сви услови за развитак умности сједињавају се у слободи ; без слободе , која значи властитост од себе, не да се ни помислити подпуни развијтак умности. Одкуд да се развије подпуно онде, где се несме имати своје мисли , свог сопственог израза и своје самосталне радње ; где се слепо зависи од нечега осим себе; где нема права за употребљење свеколике човечанске способности проматрања, искуства и науке?

Где слободе није, ту царују предрасуде, једнострана мњења, заблуде, незнање и глупост; па ту и способност човека да сазнаје своје природне потребе и свесно им одговара или се сасвим губи, или узима правац противан природном опредељењу човека.

Кад човек нема развијте свести о својој природи, него слепо иде за нагоном, који му је урођен као и осталим живим створењима, онда се каже да је „као и друга животиња.“

Кад човек поставља у радну своје органе и кад природа нешто, или их изопачава да служе за друго нешто, а не за што су природом опредељени — за голо уживање, а не за одржање и усавршење личности и рода; кад н. пр. пије без жеђи и једе без глади, те неслуже јелом и пићем организму, него организмом јелу и пићу, — неједе и непије да живи, него живи и пије да једе: онда он газе закон природе своје, слаби тело, које би требало да крепи, навлачи болести, скраћује живот, разорава сопствену личност, наказује човечност, убија себе. Такав је човек „гори од скота.“

Кад човек појми своју природу и њен закон; кад разуме, како је редовно задовољење природних потреба и нагона услов за живот; кад своју вољу и радњу доводи у сагласност са природним потребама; и кад стално хоће, и стално се брине и ради, да вазда има што му треба за испуњење природног опредељења свог; а никад неупотребљује своје органе на оно, што је противно одржању здравља и живота; нити икад изопачава своје природне потребе и нагоне тако, да му за њихово подмирење треба више и другачијих средстава него што имати може: онда се каже, да тај човек по уму живи, да је разуман, уредан, достојан, једном речи: прави човек.

Човек и жена не само да имају истоветне природне потребе и истоветну способност за живљење по уму, него су створени баш да заједнички испуњавају природно опредељење своје.

Нужност те заједнице осећа се силно и неодоливо; она се изражава као нагон, који потреса срце и душу, дражи уображење, — као дубока и неизмерна жеља, као страст.

У тој страсти, као и у сваком свом нагону, човек може владати се „као и друга животиња“, т. ј. ићи слепо, без свести за страшћу; може бити и „гори од скота“, т. ј. злоупотребљивати и изопачавати органе, опорочавати и наказивати природу човечију; а може и достојно по уму и свесно, т. ј. у границама природне нужности, у цели правог опредељења свог, одговарати истој страсти.

Тако данашња умност и свест црта у основу обшту природу човечију.

У свету оваком какав је, пуном сметња и тегоба, које не даду да се умност свестрано развије, нећемо се чудити: зашто сви људи нису прави људи; али је вазда част оном друштву људском, које у пркос свима сметњама и тегобама сачува у себи здраве основе умног развијтка; а још већа част ономе друштву, које, темељећи се на тим основима, сабира умне напредке својих чланова у капитал обште свести, који се не само од рода народ сачуван преноси, него се још новим умним вредностима сваког новог нараштаја умножава и са напредком времена све већи бива. Таква обшта свест, уједињена као збир сазнатих и обште признатих истина, узноси се над друштвом, чија је морална и умна заједнина, као јаван независан дух, који као јавна буктиња осветљује природне потребе и нагоне човека, тако, да овај стално и све ближе корача правом опредељењу свом — животу и савршенству у себи и роду своме.

Остаје да видимо колико јаван дух србски стоји на близу или на далеко напредујућем развиту умности и свести људске.

(Наставиће се.)

ПОДЛИСТАК.

Доскочљива девојка.

(Народна приповетка.)

(Свршетак.)

Царица је била пажљива и по двору је свашта прегледала и запиткивала: „Шта је то? Чему ово? Шта ће оно?“ Ако се с киме састала, радо је стала и питала: „Камо идеш? Шта ћеш тамо? Где си био? Шта си чинио?“

Једаред, с пролећа, баш о вацару, погледи из царске дворане кроз прозор, те види силни свет где иде на вашар, а међу њим, и једног човека, који са своја два сина краву и уз краву теле тераше на пазар. Сутра дан види она где човек са синовима тера краву кући, ал' телета нема. Одмах заповеди слугама, да их горе доведу.

Човек дође горе и изађе пред царицу: „На милости, светла круно, ево ме, што си ме звала?“

— Звала сам те, — рече царица, — да те питам где ти је теле,

јер сам јуче кроз прозор гледала, где си терао краву са телетом, а сад тераш саму краву без телета, па ми је то пало у очи.

— Светла круно! Јуче на вашару препече јарко сунце, па ми теле, лада тражећи, отиде међу царске коње и у ладу међу коњима заспи. Ја одем, да си теле од коња крави дотерам, а коњушари, које батинама, које бичевима, које моткама на мене: „Није то твоје теле, то је наше теле! То су теле наши коњи отелили!“ Па онда изађу пред цара на суд. Цар ме изгрди и изпсова, како ја смедох то урадити, кад су оно теле његови коњи ождребили и отелили.

Царица потапше човека по рамену, даде му добру напојницу и рече: „Ево ти напојнице, па ћеш сутра амо доћи и пред цара изаћи и рећи: Добро јутро, светла круно! Ја сам дошао да тужим моје суседе: шарана и штуку. Ево има већ девет година, како на једноме јутру земље сејем проју, а земља ми баш уз реку лежи, па како ми изникне и мало понарасте проја и добро се зазелени, ал' шаран и штука са својим рибицама изађу, проју попасу и мени саму суву сламу на стрњикама оставе. Цар ће теби на то оштро рећи: А како би теби шаран и штука с рибицама на суву попасли проју? Ал' ти њему оштрије одговори: Да како су јуче моје теле царски коњи ождребили? Само до крајње невоље не казуј, ко те је томе научио.“

Сутра дан ето човека пред цара: „Добро јутро, светла круно!“

— И теби Бог боље не одрекао! Које добро? Шта си море дошао?

Човек каже, да је дошао да се тужи на шарана и штуку, који му проју попасу.

— А где би теби рибе проју пасле! — обрецне се цар на њега.

— А да како су јуче твоји коњи моје теле ождребили?

— Ако ти мени сад одмах не кажеш, ко је тебе томе научио, то ће ти овај час полетити са рамена глава, — рече цар у највећем једу.

Човек се уплаши па каже ко је њега томе научио.

Цар заповеди да се коњушари избију и да се теле врати човеку, па онда даде велику част и на тој части наздрави царици овако: „Чујте ме, мили гости моји! Ја сам мојој жени, кад је хтедох себи за жену узети, рекао, да се ни у што не меша, него да само свој посао гледа, ал' она, јадна јој мајка, ето јуче се у мој суд умеша и човека научи како да ми доскочи. Ја тога трпити не могу и за то се сад на веки шњома растављам!“

Царица прими наздравицу и одговори цару: „Ја сам, царе, теби рекла: суди право, па ти никад не ћу пресудити, а ето ти сам признаде, да си пресудио криво, па сам само за то научила страдаоца, како да те обавести и освести. Ал' кад већ хоћеш да се растајемо, једно ти морам казати.

— Да чујемо! — прихвати цар.

— Кад се већ растајемо, а ти ми допусти да могу при свом одласку из двора понети што ми је најмилије.

— Узми што ти год срце иште! — одговори цар.

Царица при весељу том на једанпут наздрави цару: „Светла круно! У срећу и здравље свију твојих присних! Што је твоје, све честито и правично да је! — па сркне и чашу пуну свином, у ком бенђелука беше, даде цару, који је до капи исније, па за мало груне о тле и сав се обезнани. Сви се гости збуне, а царица заповеди слугама да у њене интове коње упрегну, те цара у њих па хајд’ на пут.

Сву драгу ноћ ходили су лагано, а кад сване, цар се мало разбуди и зачуди се кад види царицу уза се, па ће да запита: „А камо ми то сад, жено, идемо?“

— Идемо куд је мени драго!

— А што мене собом носиш?

— Носим те за то, што си ми јуче допустио, да могу при свом одласку из двора понети оно, што ми је најмилије, па како си ми ти најмилији, то те ево собом носим.

А цар ће на то: „Није вајде, жено, што ваља, ваља! Правда је најјача на свету, па радили ми како нам драго. Хајдмо ми лепо нашој кући, па ти од сада ради и суди како те Бог и божија правда учи, а ја ћу само седити и царовати.

И тако се врате кући, па је цар још дуго царовао, а царица дуго судила.

(Из збирке Ђ. К. Стефановића).

Српска беседа у Новоме Саду.

У суботу, 11. новембра о. г., беше беседа, што је приреди српска омладина у Новоме Саду на омладинске цели. Неје се баш много света искупило на њу, ал’ што је дошло, то се лепо и својски забављало и веселило и у најбољој вољи се разишло.

— Леп програм, лепо време, па онет мало гостију! — рече ми моја суседкиња. — Да л’ знате шта је томе узрок?

— Сигурно све пре него српске игре, као што то многи хоће да знају, — одговорим. Та какав би то јадан Србин био, коме би српске игре сметале, да на српску беседу дође!

— Ја ћу вам дакле рећи шта је томе узрок: — источно питање! Ја се насмешим.

— Смејали се ви ил’ не смејали, ал’ то је тако, као што вам кажем! Ох, познајем ја добро наше папенхајмере!

Може бити да је и тако! А ко би то све знао! Та како оно каже Хамлет: „Има у природи много ствари, које обичан ум људски не може да докучи!“

А шта је било на беседи?

Хајд' мало да разгледамо!

Српске народне песме: „Ја сам Србин српски син“; „Девојка соколу зулум учинила“; „Ја пођох снуђен крај дола“; „Голубице бела, што си невесела“, од Корнела Станковића, отпевао је лик гимназијске омладине тако складно и разумевањем онога, што се у којој песми казује, да му заиста на част и дику служи.

Лаза Костић говорио је наставак своје песничке студије, којој је дао име: „Самсон и Делила.“ Студију ту, коју у данашњем листу нашем доносимо, говорио је као што се само замислити може лепо а правом вештином.

Увертира из опере: „Динора или плојермелска слава“ од Мајербера, дала је лепу прилику двома сестрама, Ирени и Софији Кодиной, да покажу, да знају не само вешто свирати, него да и потпуно разумеју оно што свирају, и да могу и тумачити свирком својом замисли вештака у музици. Заиста лепа свирка њихова са свим је заслужила оно бурно пљескање и допадање, што им је публика изјавила.

„О срцу а за срца,“ беше предмет, о којем је А. Хаџић говорио. У том свом говору напомињао је, како се наши и сувише брину за неговање тела наших лепотица, како се старају и за ум њихов, ал' како на срце веома често заборављају. Срце остане као нека презрена сестра, поред других сестара — тела и ума. Тело и ум износе као на чинији просиоцима, а срце не може нико да види — оно остаје дома у запећку, док се тело и ум пред светом размеће. Па ипак која је вајда од красоте тела и ума, ако није и срце лепо? Тело нас привлачи, ум нас осваја, ал' само је срце кадро, да нас стално веже, да нас са свим задобије. Нема праве користи ни од тела ни од ума, ако је срце глухо и немо, те не чује својих рођених звукова, ако не зна зборити језиком својих осећаја, ако не зна погодити жицу у каквим племенитим грудима и ту извести свети акорд, који звуке од две чисте душе спаја. Ваља нам дакле тежити за хармонијом између тела, срца и ума. Само то тројство може учинити, да жене буду праве жене, а људи прави људи.

Народна песма: „Девојка се у Дреновцу купа“ онако као што је отпева лик, мило је дирнула, а и дираће докле се год тако успева, свако срце српско.

Хумлову „ћудљиву лепотицу“ згодно и као што ваља добро извела је на гласовиру Љубица Медаковића. Љупка и пуна дражи свирка њена задовољила је потпуно слушаоце и изазвала је у њих бурно допадање.

Петар Прерадовић нашао је у Васи Ђурђевићу вештог тумача свога „Путника.“ Јад, туга и чежња за милом домовином казиване су језиком, којим само они могу зборити, који и осећају што говоре.

„Сватовац“, којег је лик на завршетку заиста дивно отпевао, раздрагао је све слушаоце јако. Та раздраганост захтевала је, да се сватовац још једном отпева и да на среду изађе млади управитељ лика, М. Максимовић, па да прими у име браће своје изразе допадања.

За време трајања беседе стигли су телеграми из различитих крајева српских, међу којима је најживље одобравање и најбурније допадање изазвао онај из Старе Градишке.

Ето шта беше на беседи!

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

* Борђе Звеквић, правник у Пешти, позива на претплату на књигу: „Јавна предавања за српски збор и за српску кућу.“ У тој ће књизи бити: 1. „Иво Сенковић“ и „Раде Неимар.“ 2. „Златија старца Ђеивана“ и „Љуба војводе Пријезде.“ (Студије из српских народних песама). 3. Лаж. Књига ће изнети до 4. штампана табака и стојаће само 30 н. а. вр. Рок претплати траје до „првозваног Андрије,“ а књига ће изаћи око средине месеца децембра о. г. Новци се шаљу самоме писцу у Пешту. Препоручујемо особитој пажњи наших читалаца овај позив и надамо се, да ће та предавања, од којих је једно, „Иво Сенковић“ и „Раде Неимар“, и у овоме листу штампано, задовољити свако српско срце, што за своје мари.

* Никола Поповић, свећеник и професор у Београду, јавља као уредник „Пастира“, да нема ни толико уписника, да би се могли најнужнији трошкови подмити. С тога је принуђен издавање „Пастира“ одложити до нове 1858. године. Ми са жалошћу бележимо овај нов доказ наше немарности према књижевном напретку и опомињемо по ново све наше свећенике и пријатеље књижевности наше, да би грдна срамота била кад би допустили, да овај једини духовни лист наш остане без читалаца својих.

* Можемо јавити, да са штампарске кривице није изашла на обречено време књига: „Живот и обичаји народа српскога“ које је скупио и за штампу приуговорио Вук Стеф. Караџић, али да ће свршетком новембра о. г. за цело готова бити и да ће се одмах разаслати. Величина је књиге 24. табака, а цена јој је 1 фор. за предбројнике. Имена предбројника могу се послати и уредништву овога листа.

* Стојан Новаковић, секретар ученог српског друштва у Београду, јавља, да се о трошку тога друштва штампа знаменита и велика збирка српских народних песама из Босне и Херцеговине,

па позива на претплату. У тој ће књизи бити 57. народних песама, а међу њима многе са свим нове историјске песме, као песма: „Пропаст царства српскога“, у којој има 1607. стихова. Та је песма, осим што је од највећих познатих народних песама, важна и с тога, што до сад није позната никака народна песма, у којој би се у целини а у таком пространству певао бој косовски. Цела ова збирка износи на 44. штампана табака на великој осмини, на врло лепој хартији. Цена је књизи 1 ф. 50 н. а. вр. Књиге ће се о друштвеном трошку послати свакоме, ко за њих новце пошље. Новци се шаљу или споменутом секретару друштвеном или књижари В. Валожића у Београд. Наручбине без новаца не примају се ни од кога.

* Мило нам је, што можемо јавити, да се српски повремени листови од дана на дан све то више множе. Тако излази у Новоме Саду од 1. октобра о. г. „Недџлни лист“, за душевно и стварно напредовање народа. Лист тај излази сваке недеље на целом табаку у четвртини, а уређује га Јован Београдец. Цена му је на годину 4 фор. а. вр. — У Вршцу излази од 1. октобра о. г. „Вршачка кула.“ Недељни местни лист за трговину, обртност и јаван живот. Уредник је томе листу Мита Ф. Поповић, а цена му је на годину с поштарином 4 фор. 80 новч. а. вр. — У Земуну, издаје и уређује И. К. Сопрон од 4. новембра о. г. „Земунски Гласник“, недељни лист посвећен умним и материјалним интересима својих читалаца. Цена је томе листу на годину 5 фор. а. вр. Ми с искреном радошћу поздрављамо све ове подухвате и желимо им сваку срећу и напредак, а нарочито морамо похвалити уредништво „Вршачке куле“, које прима наручбине за све српске књиге, које излазе и које су изашле, а на продају су по књижарама у Београду, Новом Саду и Загребу, и које прима и књиге у комисион. Ко зна каква је у нас трговина с књигама, тај се тек радовати мора томе гласу!

Г л а с н и к.

* У званичним „Српским новинама“ читамо ово: „Познато је да је лане београдско певачко друштво било економни заступник уједињене омладине српске. Сада пак — према одлукама друге омладинске скупштине — дошао је позив од стране председника садашњег одбора, г. А. Хаџића, да се новац скупљени за омладинске цели преда овогодишњем омладинском одбору. На то је певачко друштво овластило свога касира, да готовину новца, који омладини припада, изда на признаницу опуномоћеним члановима овогодишњег одбора. Речени ће одбор прегледати и рачуне, а уједно и узети на се дуг учињени код државне штампарије у Београду за штампање омладинских књига.“

БИБЛИОГРАФИЈА.*)

Српске књиге.

- НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ. ИЗВЕШТАЈ МИНИСТРА ПРАВДЕ. У Београду, у државној штампарији 1867. На 8-ни, 16. стр. Стоји ?
- СЛОВЕНСКИ МУЗЕЈУМ. Мисли о потреби научнога средишта за сваколика словенска племена. Написао др. В. Богишић, члан више учених друштава. (Прештампано из „Српског Летописа“ за г. 1866.) У Новоме Саду. Платонова књигопечатња. 1867. На вел. 8-ни, 1 л. 69. страна.
- ОСНОВНО ПИСМО српске гимназије новосадске. У Новоме Саду, платонова штампарија 1867. На 8-ни, у два ступца. На једном је латински оригинал а на другом превод српски. 25. стр.
- РЕПРЕЗЕНТАТИВНА СИСТЕМА. Државоправна расправа. Написао Ђорђе Вукићевић. (Прештампано из „Матице“ за год 1867.) У Новом Саду. Платонова штампарија. 1867. На вел. 8-ни, 1 л. 42. стр.
- ПРИРУЧНИК ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНИКА. Превод с грчког од Георгија Јовановића, секретара митрополита сарајевског. Печатња И. К. Сопронова у Земуну 1867. На 8-ни, X. стр. 111. Стоји ?
- КРАТКА ПОВЕЃ ПРАВОСЛ. СРБСКОГ ОБШТЕСТВА БУДВАНСКОГА. Написао Герасим Петрановић Консистоцијални и М. Драговића Архимандрит. У Задру печатња Народнога Листа 1867. На 8-ни, 15. страна. Стоји ?

*) Да би ова библиографија што потпунија могла бити, умољавамо лепо све издаватеље и списатеље наше, да би нам љубав имали послати од сваке књиге, коју на свет издаду, по један примерак или бар потпун и веран наслов сваке књиге. У.

САДРЖАЈ.

Лебац. (Наставак). — Самсон и Делила. Песничка студија из све-тога писма од Лазе Костића. II. — Белма. Новела. (Наставак). — Химијско градиво човечијег тела. Од дра Отона Ула. (Свршетак). — Србин и Српкиња — такви какви су. (Јавно предавање). II. (Наставак). — Доскочљива девојка. Народна приповетка. (Свршетак). — Српска беседа у Новоме Саду. — Књижевне белешке — Гласник. — Библиографија.

Издаје: Матица Српска.

Уређује: А. Хацић.

Платонова штампарија у Новоме Саду 1867.